

Tillit som samhällsmodell

Bo Rothstein

The Quality of Government Institute

University of Gothenburg

Department of Political Science

Tillit i nära relationer

Social tillit

Styrka genom många tunna länkar

NMR ANALYSE

TILLID – DET NORDISKE GULD

Denne rapport handler om social tillid i de nordiske samfund. I Norden finder man de højeste niveauer af tillid i verden. Den er til gavn for såvel samfundsøkonomien som for enkeltpersoner og samfundet i sin helhed. Rapporten undersøger, hvordan den sociale tillid er blevet så stor i Norden, og hvilke udfordringer den står over for.

Sociala fallor och
tillitens problem

Bo Rothstein
1954-2024

THE QUALITY OF GOVERN \neq MENT

Corruption, Social Trust,
and Inequality in
International Perspective

BO ROTHSTEIN

Varför tillit?

Teori I - transaktionskostnader

- I ett samhälle eller en organisation med låg tillit kommer många för båda parter fördelaktiga utbyten INTE att komma till stånd på grund av misstro eller på grund av höga kostnader för att hantera denna misstro.

"Friends are those rare people who ask how we are
and then wait to hear the answer."

Teori II: Den sociala fällans problem

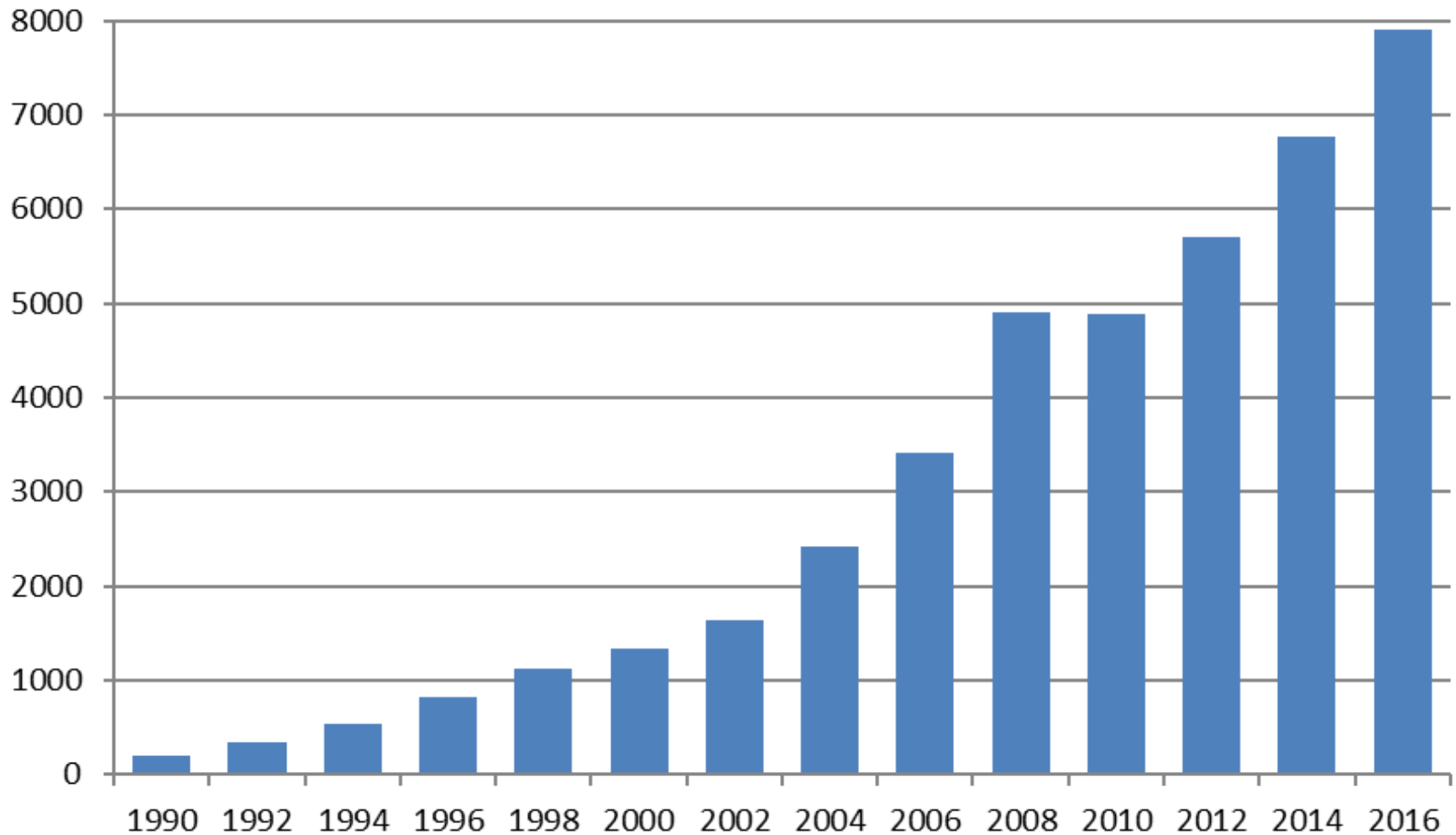
1. Läget – alla vinner på om alla samarbetar
2. Men – om man inte litar på att de andra samarbetar kommer man inte själv samarbeta
3. Så - Det kan vara rationellt att inte samarbeta om man tror att "de andra" inte ställer upp
4. Slutsats - effektivt samarbetet kan bara uppstå om man har förtroende för att "de andra" väljer att samarbeta
5. Utan detta förtroende slår den sociala fällan igen, dvs vi hamnar i en situation där alla får det sämre trots att alla inser att alla skulle vinna på samarbete

"Fripassagerarproblemet"

- För strikt rationella egenintresserade aktörer (economic man) är den "bästa" strategin att utnyttja andra bidrag till gemensamma nyttigheter men...
- Själva välja att agera "fripassagerare"
- Men om de flesta väljer denna strategi förlorar alla eftersom nyttigheten då inte kommer att kunna produceras därför att ingen litar på att andra bidrar.

Forsknings utveckling

Trust

Varför detta intresse?

Empiriska korrelationer

- Socialt kapital - demokratisk kvalitet
- Socialt kapital - ekonomisk tillväxt
- Socialt kapital - minskad brottslighet
- Socialt kapital – jämlikhet
- Socialt kapital - god hälsa
- Socialt kapital – vara nöjd med livet
- Social kapital – tolerans, generositet...
- Socialt kapital – låg brottslighet

HOBBYMAN.BE

Den mänskliga naturen?

- Altruism?
- Ja, men dessvärre alltför få
- "Economic man?"
- Finns med lyckligtvis en minoritet
- RECIPROCITET!
- Do the "right thing", but only if you can trust that most others are "doing the right thing"

Tillit som brohuvud

Den generalla tillitsfrågan

"Enligt din mening, i vilken utsträckning går det att lita på människor i allmänhet?"

"Generally speaking, would you say that most people can be trusted"

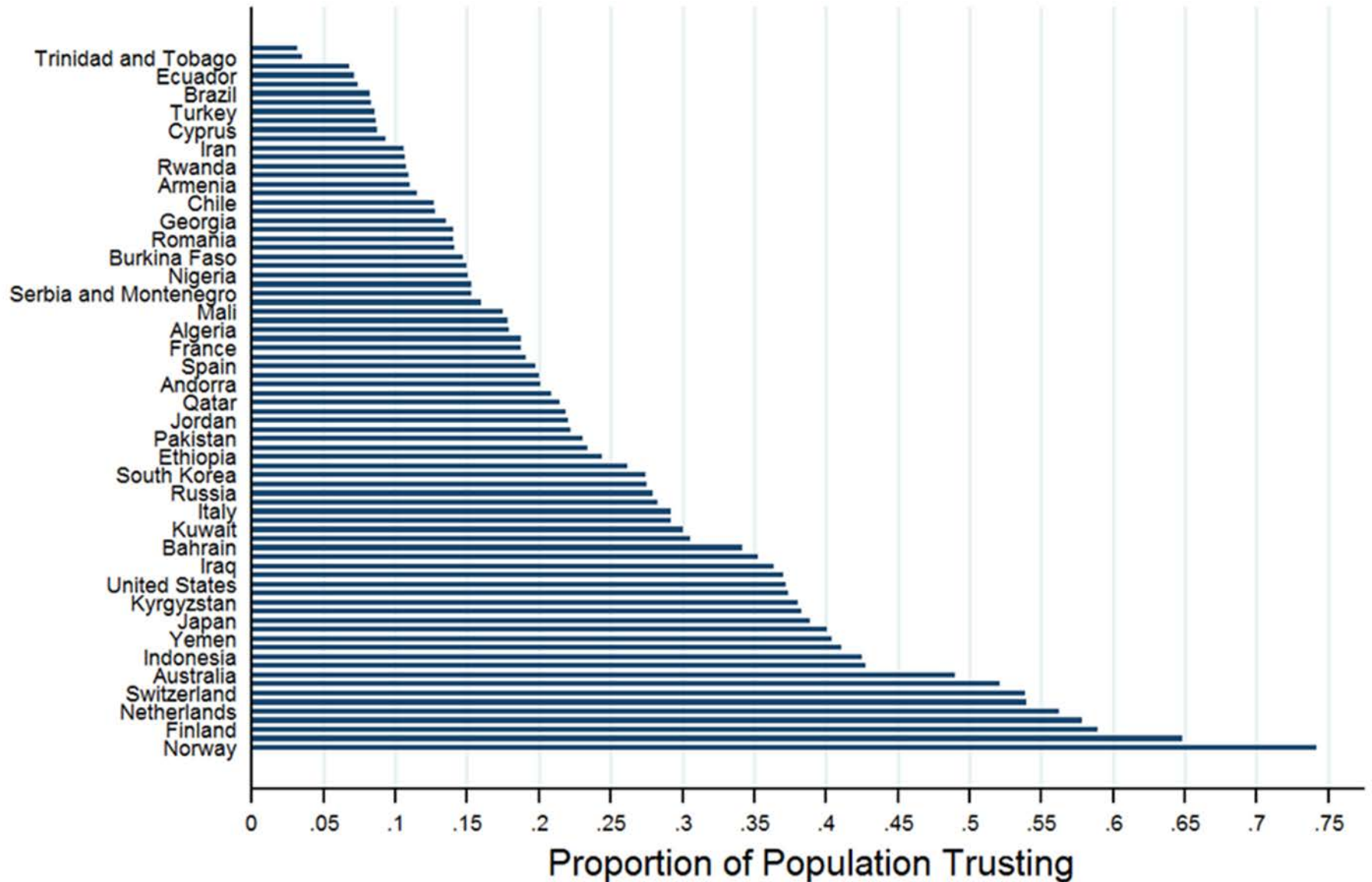
En tolkning: Man gör en värdering av den allmänna moraliska standarden i sitt samhälle (organisation)

Läget i världen

- Genomsnittet procent som uppger att de anser att man i allmänhet kan lita på andra människor är ca 28 procent.
- Misstro är med andra ord vanligast
- De nordiska länderna sticker ut med relativt hög andel som "litare"
- Tämligen lite förändring över tid

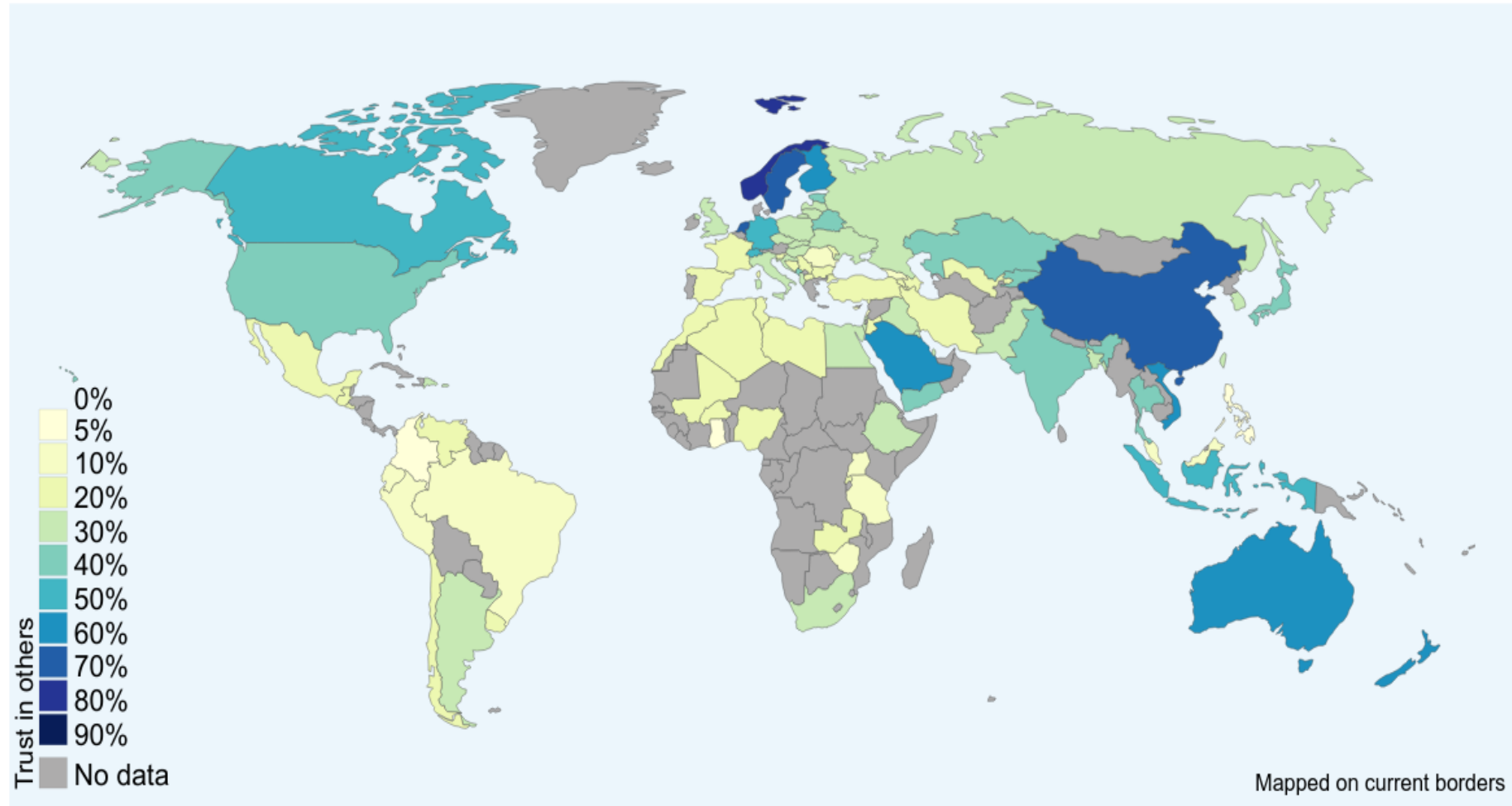
Generalized Trust: Country Comparisons

World Value Survey - Two Last Waves

Interpersonal trust attitudes, 2014

Share of people agreeing with the statement "most people can be trusted" (World Value Survey). Since some observations for 2014 are not available the map displays the closest available data (1998 to 2014).

Data source: [Trust – World Value Survey](#)

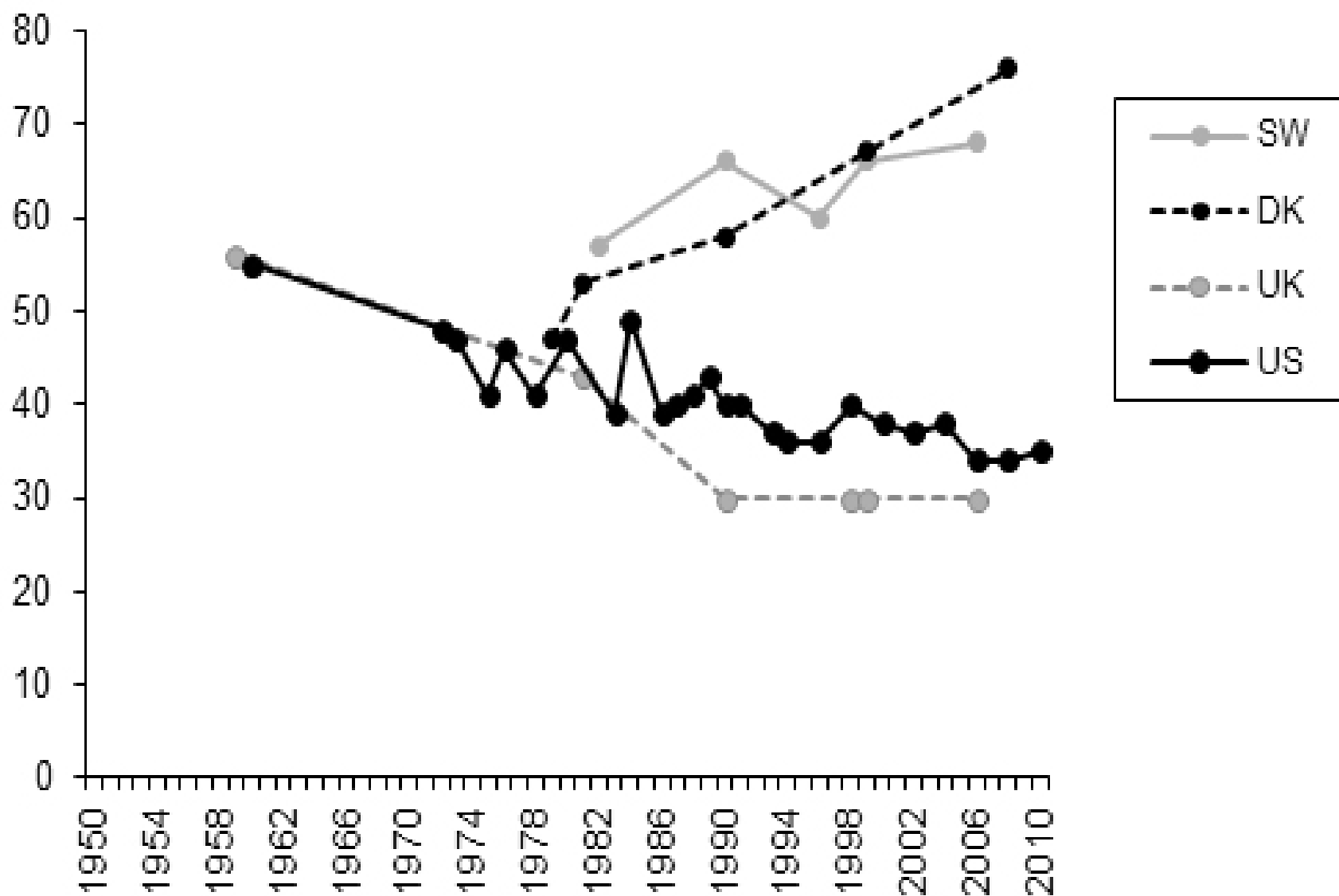
OurWorldInData.org/trust • CC BY-SA

Note: See source for further details regarding specific survey question.

Sverige - Norden

- Jämförelsevis mycket hög tillit
- Knappast någon förändring över tid, möjligen en svag ökning
- Vissa grupper skiljer ut sig
- Arbetslösa, lågutbildade
- Invandrare
- Långtidssjukskrivna/förtidspensionerade
- Personer som stöder "övriga partier"
- Personer som stöder SD

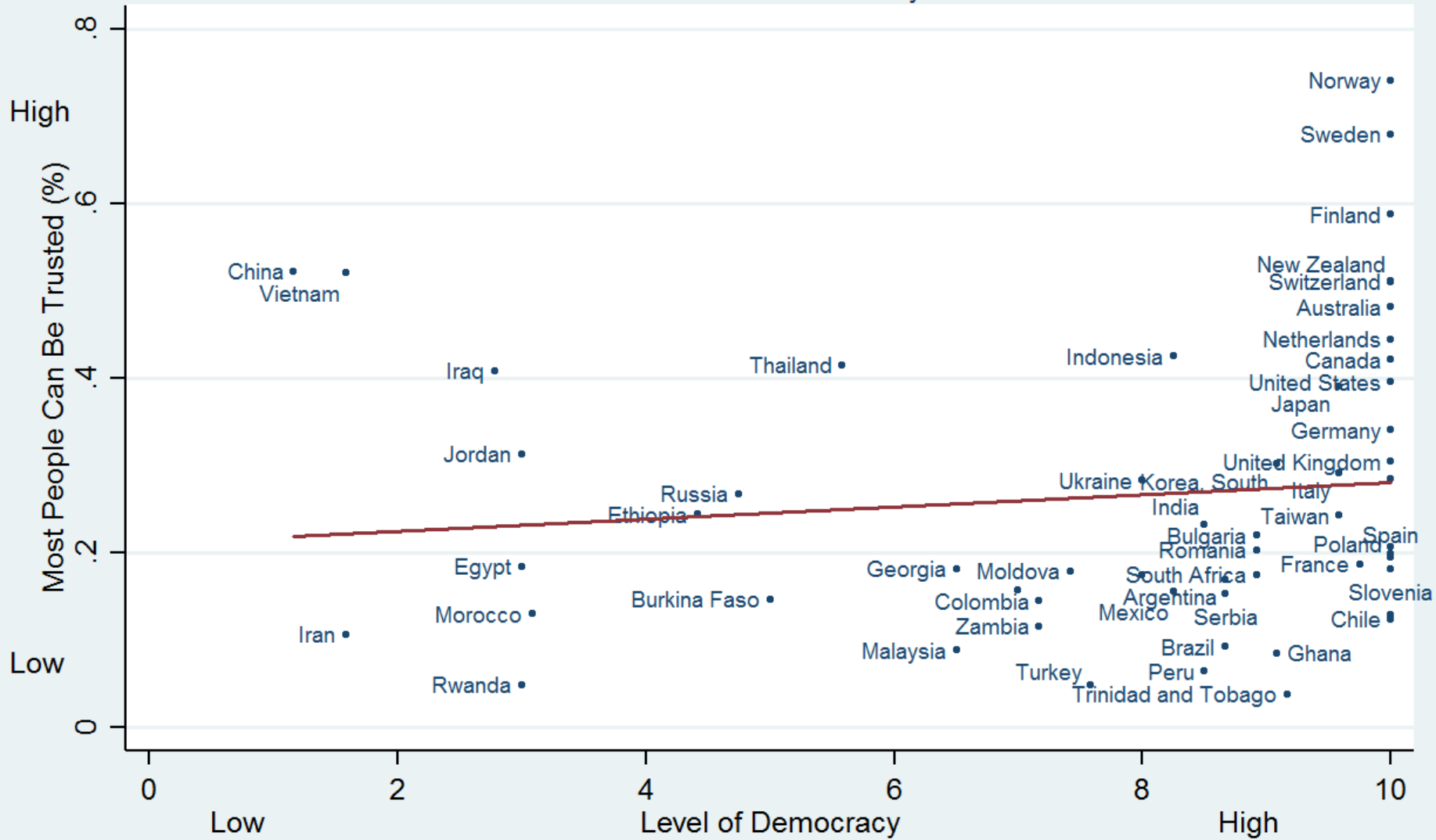
Danmark, Sverige, UK, USA

Men hur skapas då tillit/socialt kapital?

- Genom deltagande i det frivilliga organisationsväsendet?
- Obefintliga belägg på individnivå
- Svaga eller motsägelsefulla historiska belägg
- "Hells Angels" och "Ku Klux Klan" problemet
- Demokrati?

Interpersonal Trust vs. Level of Democracy

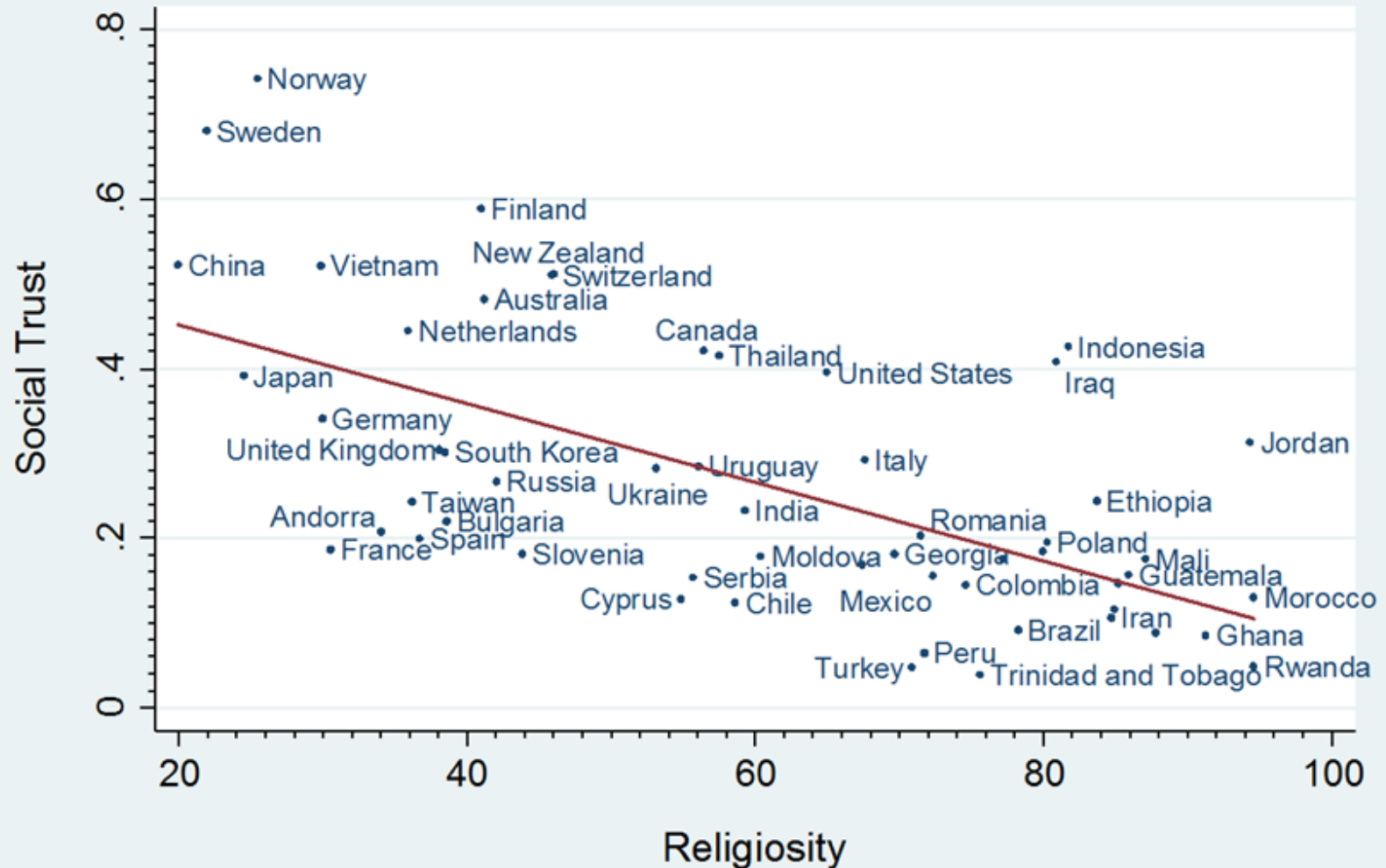

R-squared= 0.01

Number of Observations= 56

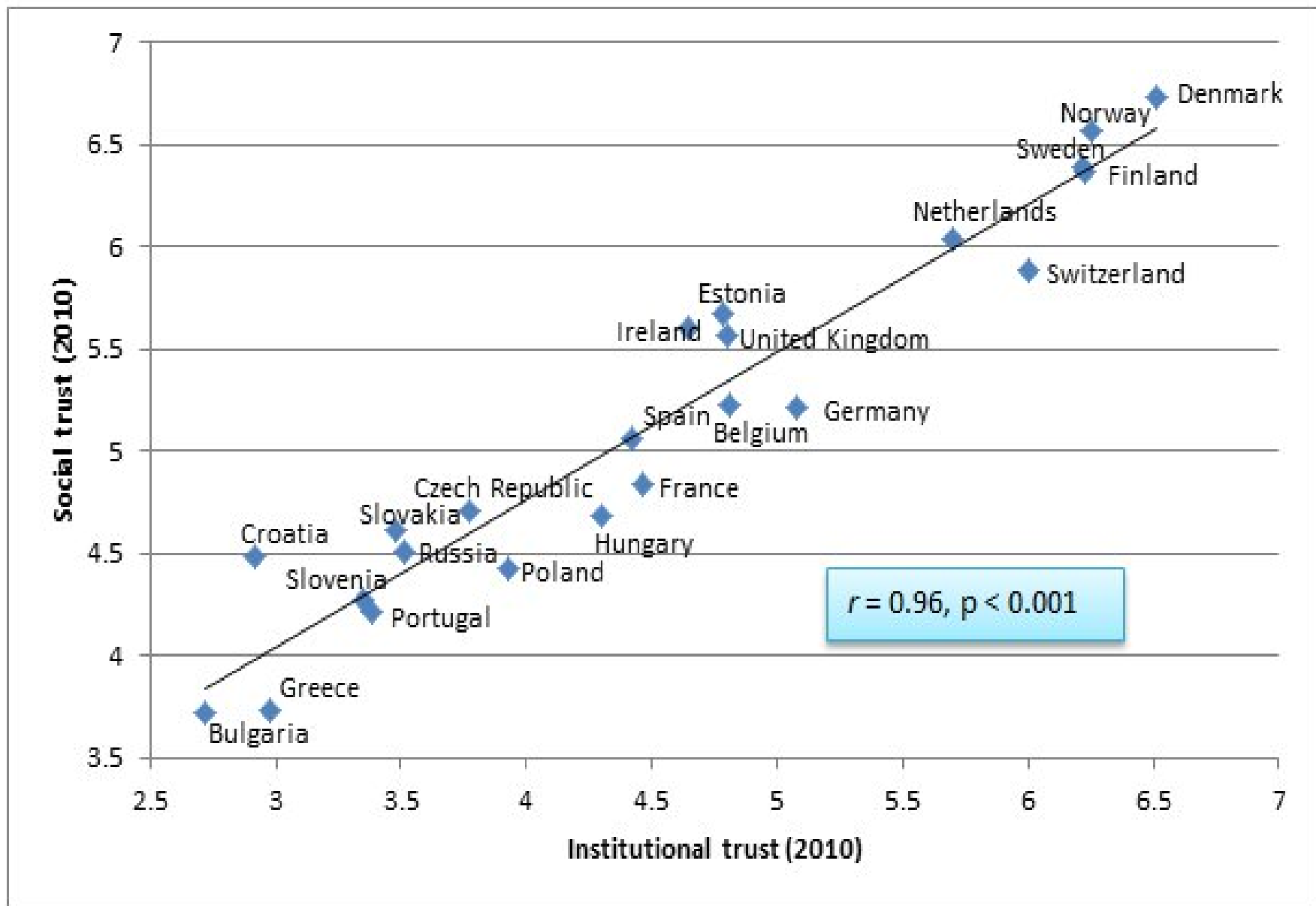
Sources: World Values Survey (Data: 2004-2008); Freedom House/Polity (Data: 2009)

Kan det vara religiositet? Luther?

R-squared: 0.38 Number of observations: 56

Sources: QoG Basic Dataset 2013 (World Values Survey, wave 5)

Source: Authors' calculation from European Social Survey 2010.

De offentliga institutionernas betydelse

- Stark samvariation på ländernivå mellan låg grad av korruption och hög grad av socialt kapital
- Samband på individnivå mellan social tillit och förtroende för offentliga institutioner, särskilt "ordningens institutioner"
- Kausaliteten går från förtroende för samhällsinstitutioner till social tillit

Vad kan minska förtroendet för offentliga institutioner

- Diskriminering
- Korruption
- Nepotism
- Favoritism
- Politisering
- DET VILL SÄGA BRIST PÅ OPARTISKHET

Vad säger grundlagen

- Regeringsformen 1 kap. 9 §.
- "Domstolar samt förvaltningsmyndigheter och andra som fullgör offentliga förvaltningsuppgifter ska i sin verksamhet beakta allas likhet inför lagen samt iaktta saklighet och opartiskhet."

Forskningsresultat I

- Experimentella studier med svenska och rumänska studenter
- Scenarioexperiment
- Resultat: Att tappa förtroendet för myndighetspersoner leder inte bara till mindre förtroende för myndigheten ifråga utan även för "folk i allmänhet" i det land där myndigheten verkar
- och därmed till ett lägre socialt kapital

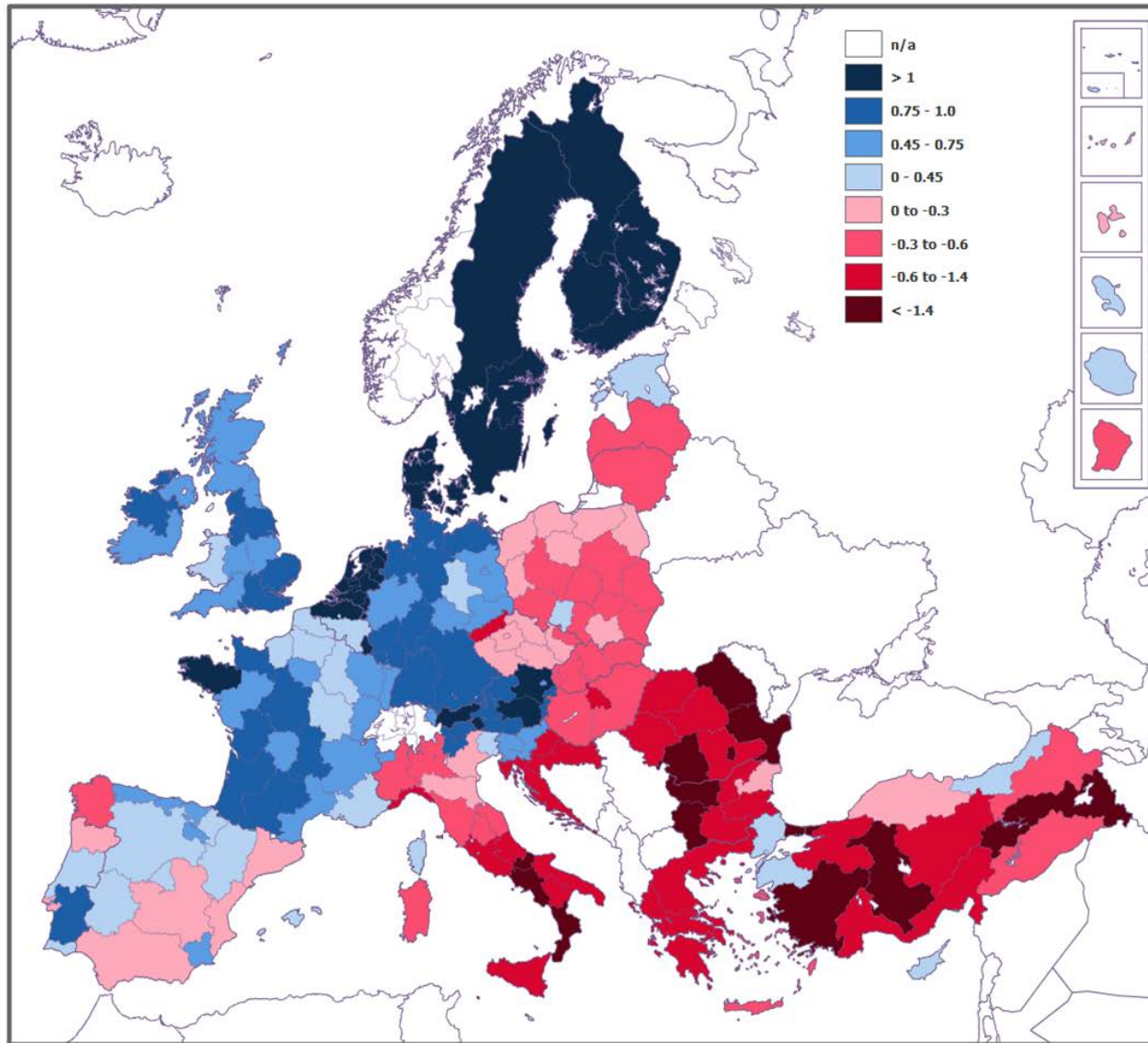
Forskningsresultat II

- Vad händer med förtroendet hos invandrare till nordiska länder som kommer från länder med mycket låg social tillit?
- Efter ett antal år ökar deras sociala tillit
- Viktigaste faktorn är om de uppfattar sig ha blivit rättvist behandlade av myndigheter i mottagarlandet

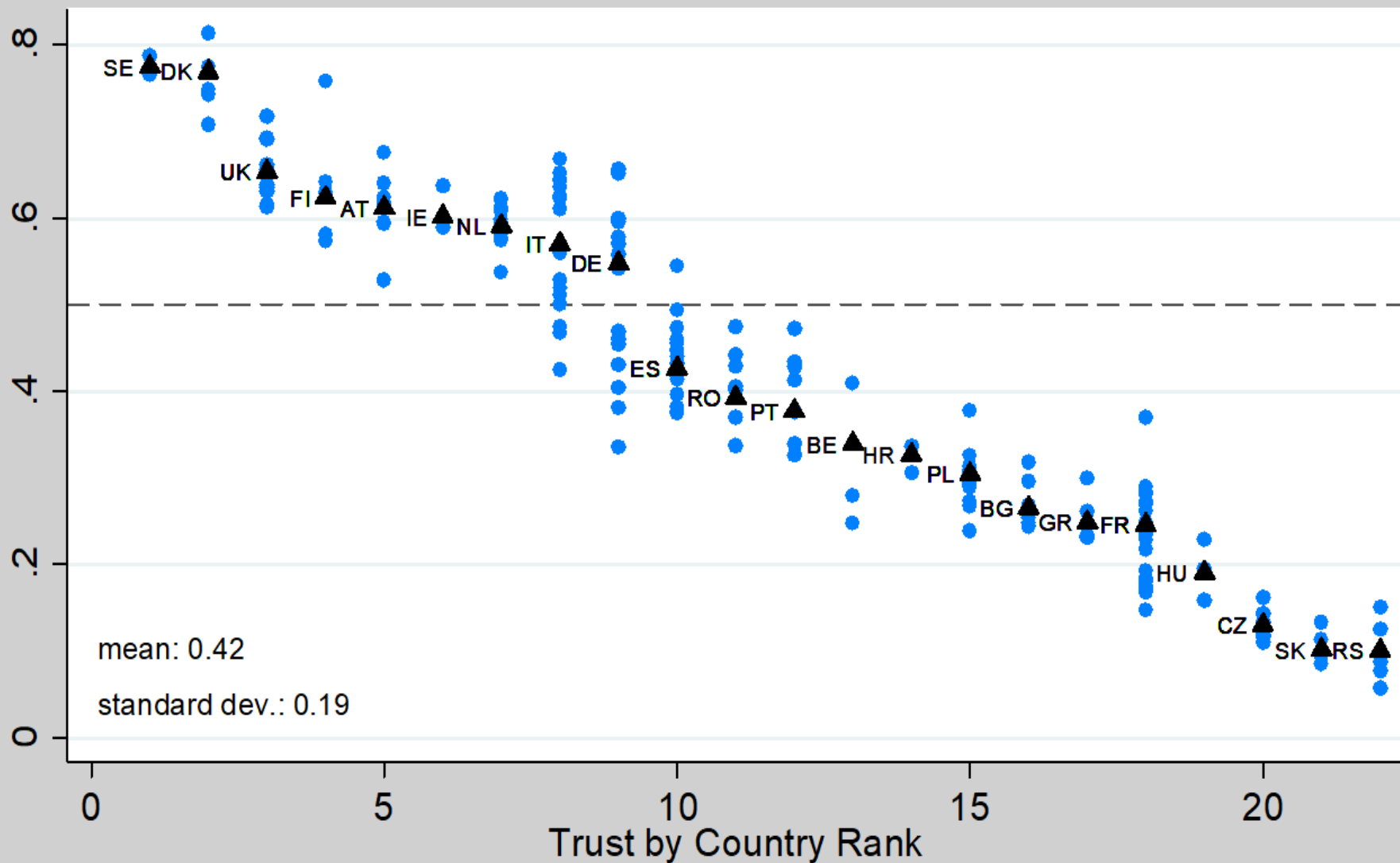
Forskningsresultat III

- Är etnisk mångfald negativt för socialt kapital
- Många men divergerande forskningsresultat
- Vår studie av regioner i Europa
- Resultat: I regioner med hög QoG har etnisk mångfald ingen (negativ) effekt på den mellanmänskliga tilliten

Institutionell kvalitet i Europas regioner

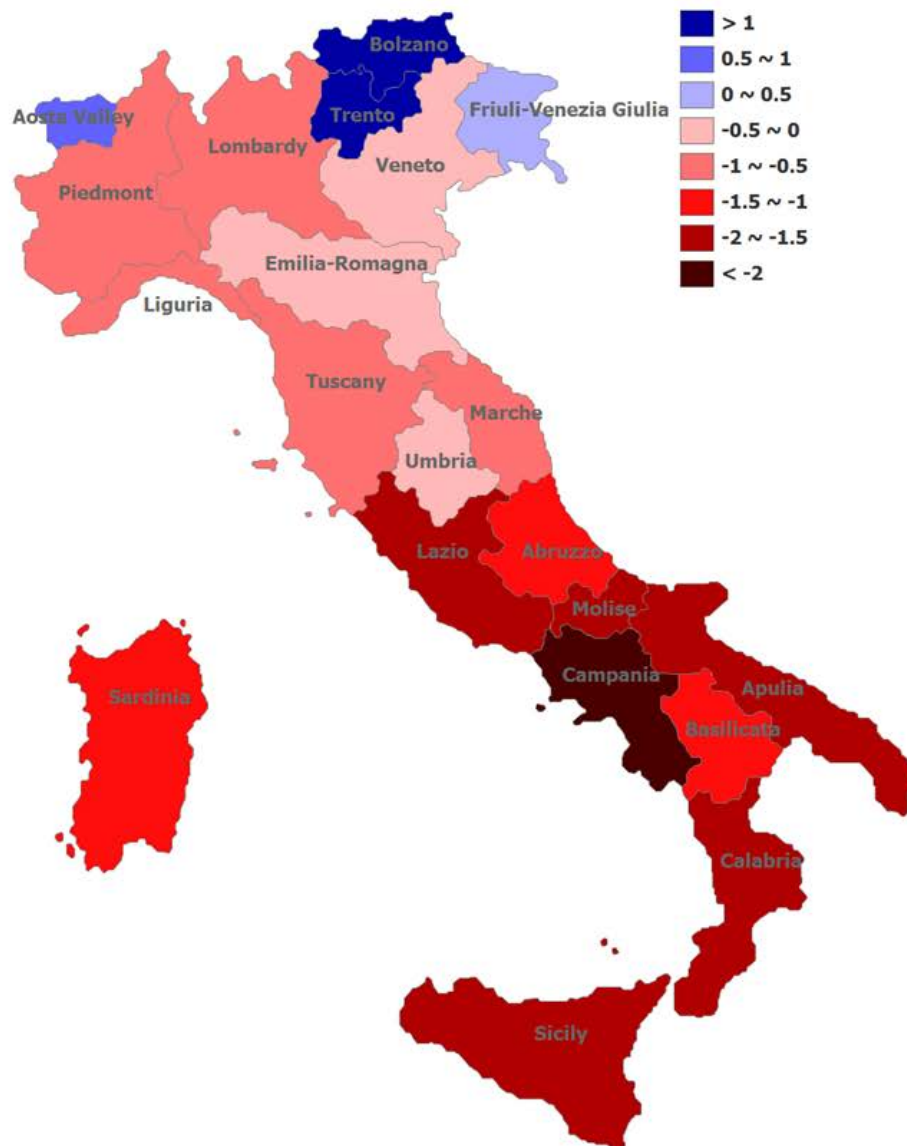

Social Trust in 22 European Countries and Regional Variation

● regional estimates ▲ pop. weighted country estimates

Det märkliga Italien

Forskningsresultat IV

- Människor som är föremål för behovsprövade (riktade) åtgärdsprogram har lägre förtroende än andra även om man kontrollerar för deras inkomst, utbildning, aktivitet i frivilliga organisationer mm mm.
- Sådana åtgärder kan lätt komma att uppfattas som former av **favoritism**

Forskningsresultat V

När människor bildar sig en uppfattning om graden av legitimitet i det politiska systemet är demokratiska rättigheter viktiga liksom vad systemet produceras i form av "output". Men, båda dessa typer av faktorer är klart MINDRE viktiga än graden av korrruption, likhet inför lagen och den offentliga förvaltningens kompetens.

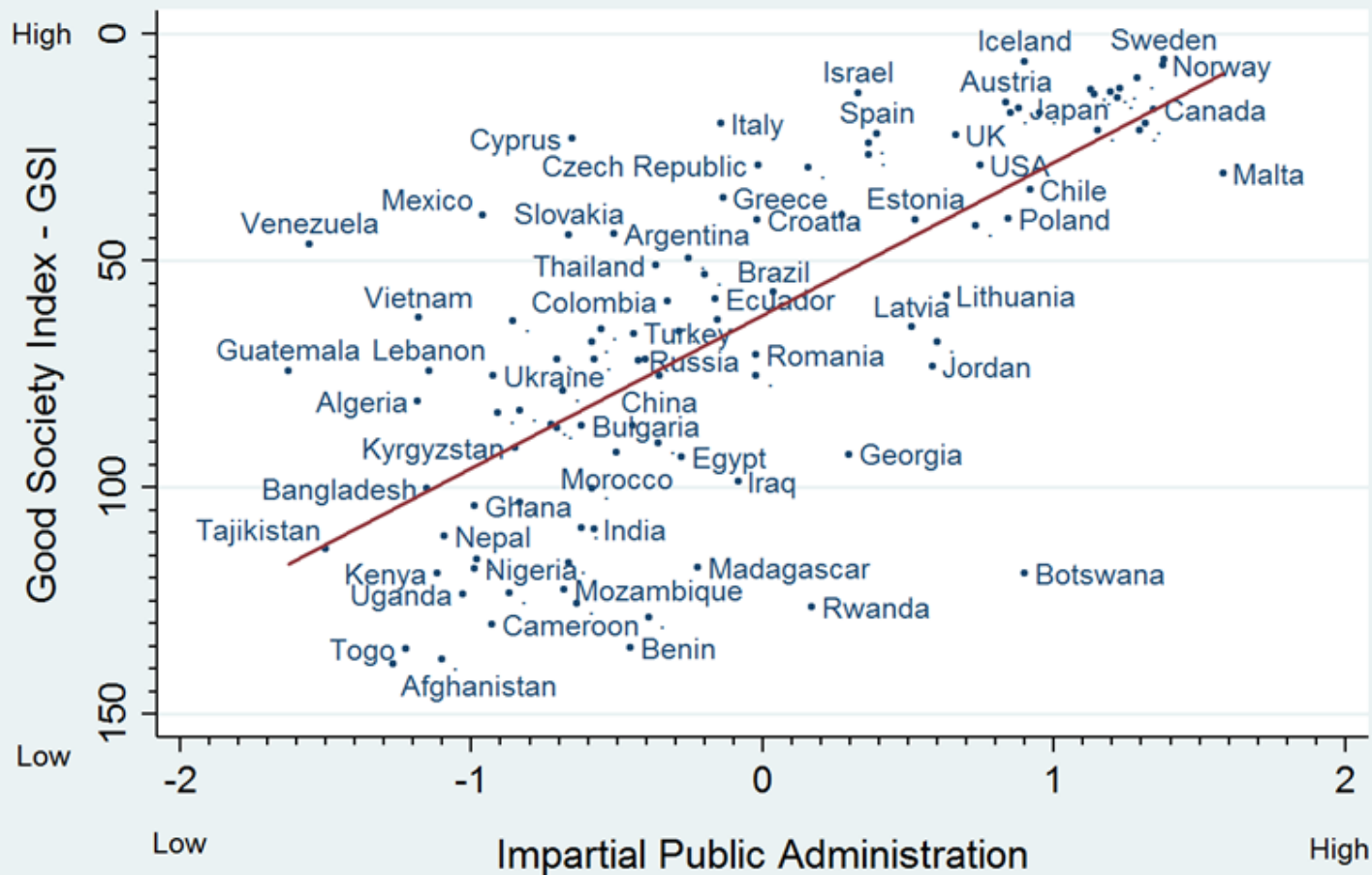
Men hur fungerar det?

- 1. Om offentliga tjänstemän i ett samhälle är kända för att vara partiska, diskriminerande eller korrumperade, kommer medborgarna att tro att även personer som enligt lag skall agera i allmänhetens tjänst inte är att lita på. *Av detta drar de slutsatsen att man inte heller kan lita på de flesta andra människor.*

- 2. Vidare kommer medborgarna att kunna se att de flesta människor som finns i ett sådant samhälle med partiska eller korrumperade tjänstemän måste engagera sig i bestickning, mutor och olika former av nepotism för att erhålla vad de anser rättmätigt. *Av detta drar de slutsatsen att de flesta andra människor inte är att lita på*

- 3. För att själva kunna verka i ett sådant samhälle måste medborgarna, trots att de kan anse att det är moraliskt fel, också börja syssla med mutor, bestickning och nepotism. *Av detta drar de slutsatsen att eftersom de själva inte är att lita på, är inte heller andra människor i allmänhet att lita på*

Impartial administration and human-wellbeing

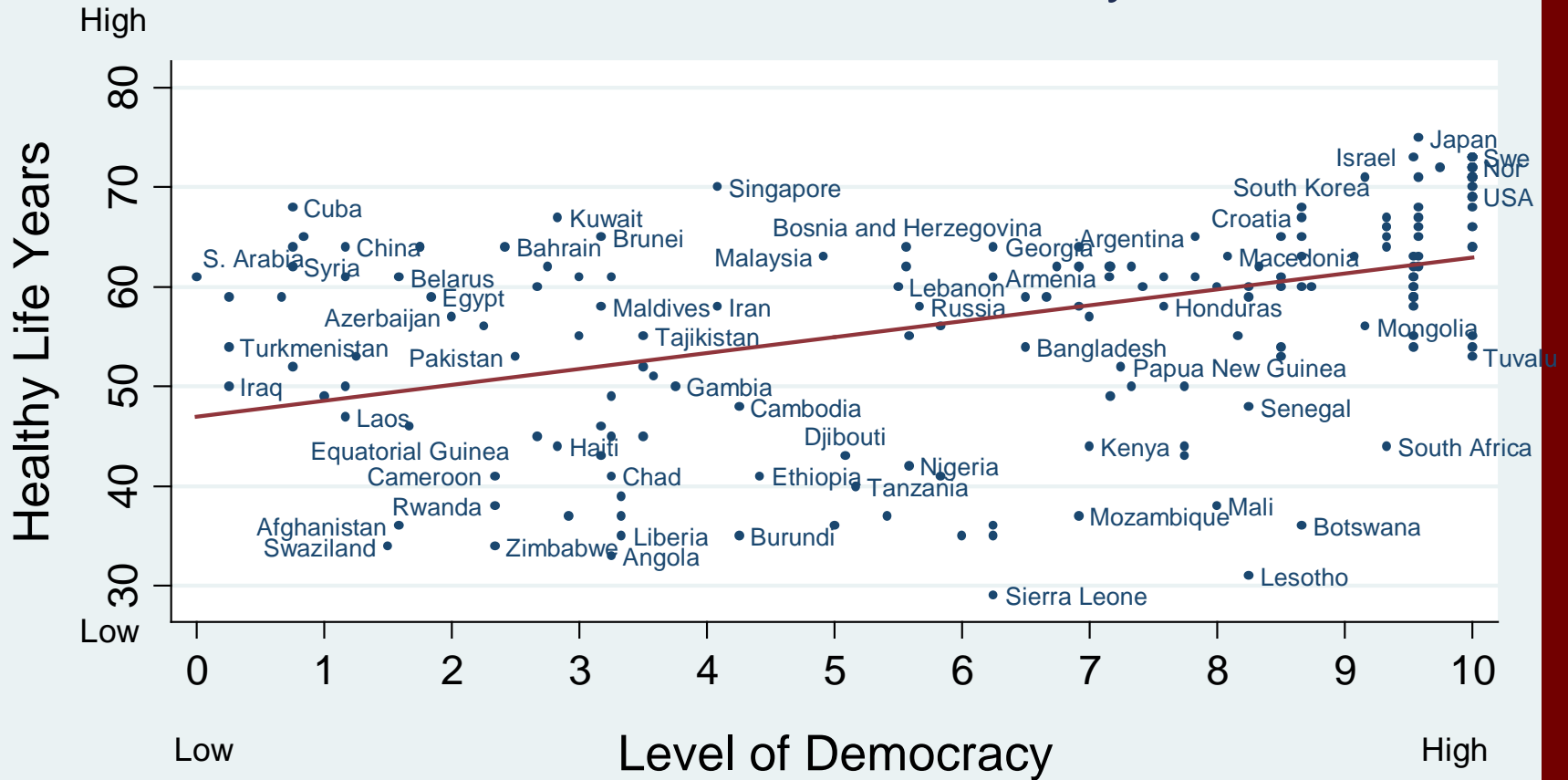

R-squared: 0.51

Number of observations: 105

Sources: Holmberg GSI; QoG Expert Survey (2015)

Healthy Life Years vs. Level of Democracy

Några slutsatser

- Tillit fungerar som samhällets “fogmassa”
- Uppfattningen av opartiskhet och kompetens i de offentliga institutionernas verksamhet påverkar starkt den allmänna sociala tilliten
- Socialt tillit (kapital) genom hög kvalitet i samhällsstyrningen = demokratis grundbult
- Förvaltningens legitimitet viktigare än vad man hittills har trott

Tack för uppmärksamheten

- Frågor
- Synpunkter
- Kommentarer

